

Tiibet + HIINA 2014

Tegelased: Hedi, Irina, Mae, Mailis, Milena, Ülle, Aigar, Jaan. P, Jaan. R, Madis, Margus, Priidik, Rauno, Tõivo

1. päev, 21. sept. – lend Tallinn – Istanbul, 16.50 – 20.10, öö Wow hotellis Turk. Airl. kulul
2. päev, 22. sept. – päev Istanbulis, linnaekskursioon, laevasõit TA kulul, mina omal käel linnas, Bosporuse sild, lend Katmandusse k. 20.45
3. päev, 23. sept. – saabumine Katmandusse k. 6.15, Nava poiss bussiga vastas, hotell Marshyangdi, Hedi, Margus ja Priidik juba kohal, Nava juures paberite täitmine, Margus saab kätte kadunud seljakoti, Boutdhanathi stupa ja Pashupati Nathi Shiva templi külastamine
4. päev 24. sept. - Katmandu, 1330m, kell 10 saabusid Rauno, Milena ja Mailis, lisaks ka Indrek, Margit ja Enriko Vagabund Reisidest. Maksime igaüks Navale 1670.- €, et saaks kokku 2170.- €, teised sõitsid Bhaktapuri, mina Milena ja Raunoga ei lähe, käisin Durbari väljakul, tegime viimased ostud: Milenale sõrmused, ravimid, muidu nänn, Kukri rumm, mõned rullmaalid jne.
5. päev, 25. sept. – sõit Katmandu – Kodari, 1950m – Zangmu, 2300m – Nyalam, 3750m, 155 km, +2420m. Ärasõit ca k 8.30, ka Vagabundi 3 inimest meie bussis. Situatsioon tegi murelikuks, kui hakkasime kevadel retke ette valmistama, oli meie peamiseks eesmärgiks Kailashi välimine + sisemine Kora, sest oli hobuse aasta ja sel aastal tehtud välimine Kora loetakse kolmeteist kordse läbimisena ja annab kohe õiguse minna ka sisemisele Korale (sisemisele Korale mineku eelduseks ongi kolmeteist kordne valimise Kora läbimine). Ka see kord oli esialgne plaan nagu eelmine aastagi, teha korralik aklimatiseerumine, sest ees oli ju kõva tõus 5660m-le Dolma La kurule. Plaan oli alustada jalgsimatka Simikotist, 2860m, 5 päeva jooksul vaikselt tõustes ületada 4560m-ne Nara La kuru, ületada -700m-se laskumise järel Hilsa piiripunkti kaudu Hiina piir ja kahe päeva järel jõuda Darchenisse, 4620m, Kora alguspunkti. Retke ettevalmistusperioodil kevad-suvel ei olnud Tiibeti poolt kuulda mingeid piiranguid, v.a. teade, et Hilsa piiripunkti avamine viibib. Kui meil olid juba lennupiletid ostetud ja Navale osamaks tasutud, ca 25. augustil teats Nava, et sel aastal jääbki Hilsa piiripunkt suletuks. Ega midagi, ortienteerusime ümber, planeerisime tõhusa, 5 päevase aklimatiseerumismatka Langtagis, s.h. üle 4165m-se Gosaikunda kuru. Kuid siis, nädal enne väljasõitu kõmatas pauk: 1. oktoobril pannakse Kailashi mägi välismaalastele kinni, peale 1. Kuupäeva kupatatakse mäelt kõik valged üritajad minema. Olime täiesti kahvliis, aega oli minimaalselt: 2 päeva lubade-viisade vormistamiseks, 3 päeva kiirsõituks autoga Darchenisse ja 3 päeva kora tegemiseks, ei mingit akliimaati, 1. sõidupäeval 3750m-ne Nyalam, 2. päeval üle 5125m-se Trong La Sagasse, 4280m ja 3. päeval 4620m-ne Darchen, edasi 5050 ja 5660m!

2/3 tee läbimise järel oli tee ära viidud, 1,5 km pikkune maalihe, juulis jäi muda alla 40 maja 400 inimesega, jõe tekkis paisjärv, vesi tõusis 50 m, meie saime teiselpool mudamõllu uue bussi. Kell 15 jõudsim Kodarisse, ilm hea, +35°C, piiriületus kiire, Hiina poolel kohe jõelammil uus suur piiriterminal, kotid suunati 2 x läbivalgustusse, kuid masina jälgijaid polnudki, ja ikka need naised–rahavahetajad. Tavaliste taksodega sõitsime mööda serpentiini üles vanasse Zangmu piiripunkti, kus ees vaevaline läbironimine uue ehitatava silla raudkonstruktsioonide vahel, kahetunnine õhtusöök teemajas oli normis. Ka edasi taksoga veel 5 km kuni linna taga seisva bussini, siis 33 km sõitu Nyalami. Linnas sattusime tupik-lõksu, buss tagurdas ligi 0,5 tundi mitu kilomeetrit, et saada ümber keerata, hotell oli aga korralik, eriti võrreldes 16 aasta taguse ajaga. Alustasime varmalt diacarbi manustamisega, 3 tk päevas, et päästa ähvardavast kõrgushaiguse vaegustest niipalju kui päästa võimalik!

6. päev, 26. sept. – sõit Nyalam – Saga, 4280 m, ca 200 km, +530m. K. 8.30 alla sööma, intsident šveitslastega, teine grupp saab kätte oma džibi, kuid mitte sõiduload, ootame neid linna taga kella 11–ni, siis meie bussi rataste veega jahutamine(!), edasi hea tee, pikk tõus 5126 m-sele Trong-La kurule, seal kõva tuul ja miinuskraadid, Shishapangmat ära ei tunne, kuigi peaks läänekaares domineerima, aga lõunapajuki söömise ajal Palku Tso järve nurgast on mäevaade vägagi ilus ja tuttav, järgneval teel veel neli 4800 – 4900 m-st kurud, asustust väga vähe, maastik mägikõrb, peale mõnda tundi keerasime tolmusele ja treppis kruusateele Brahmaputri jõelge kõrvale, et sõita otseteed Sagasse, 80 km, päral k. 17, jäime ööbima, kuigi plaan nägi ette sõitu veel 130 km Drongbasse, kuid siin giid Tsunami kodukoht, ajab edasisõidu vastu igat-sugu joga: tee kinni, juht väsinud, pime, tee libe, luba pole jne. Hotell kehvapoolne, 3 in toas, pelta jama, söök kehva: kana ootasime 2 tundi, Priidikul, Margusel ja Mael kehva enesetunne.

7. päev, 27. sept. -- sõit Saga – Darchen, 4620m, 450km, +340 m, Kodarist kokku 700 km. Ärasõit peale 9.30-t, tee hea asfalt, kahe üle 4800 m-se kuru ületamine, nõlvadel lumelaigud, rohuta kõrbenud väljadel nägime saigade ja kiangide (metseeslikud) väikseid gruppe, muu elumärk puudus, möödusime suurest Gung Gyu Tso järvest, seejärel pikk ronimine 5200 m-le Mayum La kurule, kust nägime esmakordselt loodekaares turritamas Kailashi valget sambajuppi, edelas pikutas lumivalge Gurla Mandhata (Memo Nanyi), Kailashi pruut, veel kaks 4700 m-st kuru ja vasakul järv, mitte Manasarovar, vaid väike Ding Tso, sealt avanesid nii Kailashile kui Gurla Mandhatale korralikud vaated, k. 18 Darchinis kohal, eelmise aasta bussiplatsil tõhus lubade kontroll, öohotell üks blokk kõrgemal kui eelmisel aastal, kehvakene, 5 in. toas, läinud aastal pooleliolev 5* hotell valmis(!), söömine hiina restos, paras jama, Margusel, kes ei võtnud tablette ja Mael nigel olemine, saturatsiooninäidud aga kõigil normis.

8. päev, 28. sept. – väljumine Kailashi välimisele- ehk Milarepa Korale, matk Dira Phugi, 5050 m, 15 km, +430m. Bussiga sõitsime k. 10 4 km Chag-Tsahal-Gangi, +135m, seal kora värav, 1 palvetamisplats ja järjekordne lubade kontroll, matka alustasime kõik, kuigi Mae õhtul arvas, et

ta jääb alla meid ootama, + kolm teise rühma liiget, + kaks giidi, + bussijuht ja miilits, kotid jakkide selga, orusügavusest valendas vastu Kailashi valge püramiid, paremale-ette jäi kõrgem platoo, millise jalam kirjas ohtraltest palvelippudest, üles viis tugev autotee, katsetasin minna: ei lubatud, kahju – ilmselt “õhku matmise” plats, (tiirutavaid kotkaid ei näinud), koratajaid oli sadu, enamus tiibetlased, mõned hiinlased, valgeid peale meie ei ühtki, noored ja vanad, süle- ja rinnalapsed, rābaldunud ja uhkete riietega, vahelduseks näoliviskuvad (prostration?) pūhen-
dunud koratajad, ilm hea, vaated selged, ca k. 13.30 jõudsim Kailashi läänepoolsele, teisele palveltamis- ja vaatepaika, seega 2/3 teed käidud, pool tundi hiljem teemaja, poole suuremaks ehitatud, jõime teed ja nārisime pajukit, Tsunam läks teenindajatega kähmlema, k. 15 paiku jõudsid meie esimesed Dira Phugi ööbimishurtsikutesse, ka sinna oli suur, 2 kordne majutuskompleks juurde ehitatud ja rajatud sõjavāelaager(!), osa meie omadest keeras sillalt otse kloostriisse, teine seltskond ronis nõlvale, et Kailashile lähemale saada, mina läksin peale barakki kloostriisse, see päris suur ja rahvarikas, viimased meie omadest jõudsid kohale k. 17-17.30 vahel, õhtusöögil, kus käisid kõik, kurtsid Margus, Jaan P ja Mae rasket päeva ja nõrka tunnet, saturatsioon kõigil peale Indreku üle 70-ne, Intsil 38(!), Papagoid plaanisid hommikul tõusta kurule hobustega.

9. päev, 29. sept. – tõus Dolma La kurule, 5660 m, +610 m, järsk laskumine teemajani, 5235 m, matk Zutral Phugi, 4835 m, 18 km, -835 m. Öösel k. 0.30 tegi Rauno Indrekule ja Maele ergutava süsti, Indreku kops lõrises, hommikul plaanisid Mae ja Indrek sõita Darchenisse tagasi, Aigar läheks saatma, kuna Papagoid hobuseid ei saanud, ühinesid ka nemad allasõitjatega, Tsunam tellis auto, see lubati saata k. 10-ks, teised hakkasid peale k. 10-t kuru poole liikuma, Tsunam ja teine giid jäid allasõitu korraldama, temp. 0°C, esimesel 5 km jätkub lauge sõidutee ka edasi, (motorrattad), seejärel tugev jakitee järsemal (15°-35°) nõlval kivide ja nukkide vahel, lund pole, superilusad vaated Kailashile, rahvast palju, kõik paksudes riietes, teel mitu palvelipude massiga tähistatud pūhapaika (kivid, allikad jm), ca k. 14 jõudsim seitsmekesi Dolma La kurule, 5660 m, Ira, Mailis ja Madis veidi hiljem, tohutu kirju palvelippude ladestus: paksult maas, lehvimas pikkadel nõöridel kivide ja vaiade ümber ja vahel, leidsime ka oma lipukestele parajad kohad ja tegime lugematuid pilte, külm tuul sundis peagi lahkuma, laskumine oli eelmise aastaga võrreldes (kui kõik oli lume all) lausa lust, lai jakitee keerutas kivide vahel ja langes jõudsalt, kuid mitte järsult, polnud vaja erilist ettevaatust ega hoolikust (eelmisel aastal olin oma põlvega seal väga hādas), möödusime pūhast Chenpo-Tsho järvest ja 45 minutiga olimegi lamorus teemajas (5235m, -425m), jõime teed ja nārisime kotist kuiva, Rauno läks mahajāānuid vaatama, tuli aga 15 min pärast koos nendega, kõik OK, ka Tsunam jõudis pärāle, rāākis, et auto jõudis haigeteni alles k. 14, teine giid sõitis nendega alla haigla-asju korraldama; hakkasime Jaaniga k. 17 Zutral-Phugi poole astuma, noored veidi varem, Milena kõige ees, ette ulatus lauge lamm-org sõidetava teega, puistas lumekruupi, teel, kus kõndijaid enam polnud, jõudsim järele näoliviskuva liikumistiiliga palverāndurile, üksikule vanemale naisele, ta jätkas rahulikult oma eesmärgile pūrgimist (3 sm lund!), ka sinna orgu oli ehitatud uusi hooneid, enamus vast

sõjaväelise suunitlusega, isegi (sõjaväe?) sanitaarauto oli kohal, idasuunalist, III-dat Kailashi palvetamis-vaateplatsi lumesajus ei märganud, poolel teel olevast teemajast panime mööda, Zutrul Phugi majutusse jõudsime k. 20, 9 km ja 3 tundi(!), kloostri-hooned jäid kõrgemale nõlvale, (noored käisid), viimased tulijad saabusid 45 min hiljem, kõigil väsimus suur, kuid tunne hea, söömine suures telgis, majutus lux, korras tuba, head voodid ja tekid, kuid peldik!.

10. päev, 30. sept. – laskumine kora rajal Trungto kontrollpunkti, 4720 m, 7 km, -115m, sõit Darchenisse, 5 km, sõit Manasarovari järve äärde Chiu kloostri juurde, 35 km. Äratus 7.30, ilm selge, külm, sõime suures telgis, kui k. 9 helistas teine giid Tsunamile ja teatas jahmatavalt traagilistest sündmustest Darcheni haiglas, võttis aega, enne kui šokist toibusime ja liikuma saime, tee oli korras, kuiv, lauge, 1.45 ja Trungtos, buss ootamas, paberid korda ning 12.30 jõudsime Darchenisse, Aigar ja Indrek (tõlgina, tervis normis) olid sõtnud Purangi dokumente ajama (probleem raha maksmisel, vahetamisel), Jaan P. oli haiglas hapniku all, enesetunne rahuldav, Ülle tema juures, tervis normis, meie edasise tegevuse kohta tuli kohalikult politseiülemalt resoluutne ei, ei mingit Nandi korat, homme ju 1. okt; k. 17.30 sõitsime bussiga Manasarovari järve äärde, Chiu väikekloostri lähiste, tuttavasse barakkhotelli, ka teine grupp meie bussis koos Indreku ja giidiga, nende džiiip + veel üks, sõidavad öösel Zangmusse: ühes Jaan P. ja Ülle, teises Aigar Maega, sõidavad ilma peatusteta Kodarisse, kuhu tuleb kopter vastu, et neid Katmandusse toimetada, Tsunam sõidab kaasa, et nad piiril grupi ühisviisiga Hiinast välja aidata, meie majutuses toad väga külmad, kuid vatitekke oli rohkelt ja soe köök-söögituba.

11. päev, 1. okt. – sõit Sagasse, 4620 m, 440 km, -340m. Tõusime pimedas, jõe külm, ujuma küll ei lähe(!), k. 9 läksime Jaaniga lähedasel kaljukünkal asuvasse Chiu väikekloosterisse, see aastaga palju suuremaks ehitatud, lisatud uus 10-ne kohaline palvesaal(!), reliikvia, Guru Rinbotche ja ta naise kivistunud jalajälg ning (kivi)muna endiselt vanas koopas, ka tuttav rauk-munk on kohal, ringi aga sebevad noored mungapoisid, vanal rahu kadunud; kõrval mäeveerel suur manikivide plats koos mitmete tšörtenite, palveveskite ja –lippudega, ilm ilus, päike, tuuletu, maanteeäärse kuumaveeallika vannide maja uks ikka kinni, ülevooloru all peseme tagumikku(!), et toimuks uuestisünd, peaks üleni järve sulpsama, selgub, et Priidik, haige Margus ja Rauno juba käinud ja õndsad, tahtsin ka, ilm mõnus, vaikne, +15°C, koorisin paljaks ja sumasin sisse, vesi madal, ka kaugemal, viskusin pikali, polnudki kõige hullem, kuid hommikul oli kalda ääres jääkirme, k. 12 sõime soojas köögi-söögituas, et k. 13 sõita Saga suunda, 440 km, jälle viis kõrget kuru, 2/3 teel manatee ääres väike vana klooster, kõik möödasõitjaid peatuvad, keerutavad palveveskeid ja annetavad peasaalis, Sagasse jõudsime pimedas hakul k. 20.30, tuttav hotell ja söögikoht.

12. päev, 2. okt. – sõit Shigatsesse, 3860 m, 430 km, -760 m. Hommikul tuli Tsunam, rääkis, et sõitsid Zangmusse 15 tundi, kopter tuli k. 17; teine grupp sõitis oma džiiibiga Tingrisse, neil plaan minna Everesti BC-sse, meie sõitsime Shigatse poole k. 9, hea asfalt, kuid mäGINE-kurvine, kuiv

kõrb, inimasustust pole, kõrgematel nõlvadel lumi, möödume järvedest, kolm kõrget kuru (4700, 4800, 4900 m) ja lõunapeatus Lhatses, veel 2 kuru ja pimeduse hakul k. 20.30 olime Shigatses, hotell igati viis, lux tuba, söögisaal võimas aatrium, kuid meie söime nurga taga a´la cart restos(!), isegi seal ei antud teed ega teatud mis on sool! Mul suur mure, Casper teatas meilile, et Xiani lennuki väljumise ja saabumise aeg on muudetud, kuid me ei saa Navat kätte, tema peaks uued piletid sebima, ta ostis piletid!

13. päev, 3. okt. – sõit Gyantsesse, 3990 m, 100 km. Hommikusöök all suures saalis, rootsi laud, kuid söögid pole meile kõige sobivamad ja juua ei anta, Raunol õnnestus Nava tabada, tema ei tea muutustest midagi: kes ütles et on muudetud?, lubas asja uurida; käisime ka rikkas, suures ja võimsas Tashilumpo kloostri (kloostrite kohta saab lähemalt lugeda 2013 aasta kokkuvõttest: magiklubi.ee), Panchen–Laamade koduklooster, kuid praegune, XI Panchen (kui see üldse on tema) viibib Pekingis Hiina valitsusringkondade käeulatuses, läbisime ka kloostri-linnaku kora, erilist elevust tekitas “tervendav taevakivi” (selg, pea, põlved), peale lõunat k. 13.30 sõitsime Gyantse poole, tee hea, kuid kiirus kogu Tiibetis ju 40km/h, ilm hea soe (seal alati soojem kliima), käisid põllutööd: viljalõikus ja künd (jakkidega), teel ka mõned kurud, mitte kõrged, kell 18.30 Gyantses kohal, hotell korralik, söime kaugemal, aga korralikus kohas (hiljem pidime söögi kinni maksma), tellisin säriseva sealiha kuumal malmlial, yesss(!) ka Jaan tegi seda, kuid selle lauale kandmise hetkel purskus tal ninast tugev verejooks.

14. päev, 4.okt. – sõit Lhasasse, 3680 m, 240 km, -310 m. Peale hommikusööki käisime Gyantse kuulsas Tsung-Lakhangis kloostri, kõikide Tiibeti budistlike koolkondade ühisklooster ja Tiibeti kauneimaks ehitiseks peetavas neljakordses mandala kujulises tšörtenis Kumbum (100 000 Buddha pildi klooster), need on objektid, mida peaks oma silmaga nägema (vt. 2013 a), ärasõit peale k. 13, jälle mäGINE ja kurviderikas tee kõrgete kurudega asustamata maastikul, kõrgeimal, Karo-La kurul, 4960 m, endiselt ootamas pikk ja väga rikkalik nännilaud, kaunis lumine Nojin-Kangtsangi mägi otse tee kõrval (7000 m?), lõunasöök tuttavas Nagartse söögimajas, möödumine sini-sinisest püha Yamdroki järvest (paisutatud?), tõus Gampa La kurule, 4794 m, viimane kõrge kuru enne Lhasat, sealt 900 m järsult alla kuskilt ilmunud Brahmaputra kõrvale, orus palju rohelist, puud-põõsad, põllud, metsatukad, asulad-inimesed, soe olemine, sild üle jõe, veel 50 km kergelt tõusu Lhasa orus ja ongi linn, poolpimedas sõidame ümber tuledes särava Potala ja ka linna, tundub, et kaugele äärelinna, Snow Heaven Hoteli, 4*, toad korralikud, kuid jube külmad, kütame fööniga(!), haige Priidik nõuab kütteseadet, tänavalt ostsin õhtusöögiks 3 saia, kõrvalletis pakuti kanavarbaid, kokku sõitsime maha 1200 km ja läbisime 8 tõsist kontrollpunkti!

15. päev, 5. okt. – Drak Yerpa klooster. Täna Marguse sünnia, ootasime teda all restos 8.30, tuli alles 9.15, kinkisime pronksist viirukitoosi, enamus sõitsid Drak Yerpa koobas-kloostri, enne ootasid üle poole tunni Potala juures miilitsat, kes laekudes oli üpris ähmane, läksin koos Rauno-Mileenaga Dalai-Laama suvepaleed Norbu-Lingkat otsima, selgub, et meie hotell polegi

vanalinnast kaugel, 20. minutiga jõudsimel Yokhangi kloostrisse, seal palvetajad endiselt massiliselt tegutsemas, eelmise aasta linna suurremont oli lõpetatud, tänavad heas korras, majad värvitud, kloostrikora tegemine lausa lust, kuid Barkhori turgu Yutogi peatänaval enam polnudki, oli viidud vanalinna serva Pekingi ja Ida-Linkori tänavate nurgale kolme hiigelsuurde müügihalli, tegime kloostrikora, läksime üle Potala platsi, sattusime põnevale toiduturule (elusad konnad, kalad, kanad, haned, papakoid jne), peale väikest ekslemist leidsimegi suvepalee, (60.-y), müüri piiratud hiigelsuur park, algul hakkas silma vaid üks kullatud katusega väiksem palvela, juba lahkuma asudes aga ka sisemüüri sees suure tiigiga Dalai-Laama suvemaja avatud eluumidega, lillepeenrast leidsime tavalise rukkilille, igati asjalik käik; ka teised olid Drak Yerpaga käiguga väga rahul, olevad tajunud tugevat energialaksu, k. 18.35 tuli reisi-teenindusfirma boss Jigme meie juurde hotelli, jäi üle 0,5 tunni hiljaks, rääkisime kohe Xiani lennuprobleemidest, uuris internetist, selguski, et lend on 3 tundi edasi lükatud, helistas kohe Navale, et see uued piletid telliks ja Casperile, et Xiani programmi muuta, asjalik mees, Jaan ja Ülle olevat Katmandus nii kosunud, et plaanivad meile Lhasasse või Xiani järele sõita, neil ju kõik makstud; kuna järgmisel päeval oli plaan sõita Ida-Tiibeti suunal, Terdromi ja Basumi järve äärde, kus ei olevat õiget toitlustust ega poode, soovitati veel öhtul osta supermarketist kaasa 3 päeva toiduvaru. Info: eelmisel aastal hukkus Kailashi radadel 37 inimest, sel aastal juba 16.

16. päev, 6. okt. – sõit Terdromi naistekloostriksse, 170 km. Hedi sünnia, K. 8.30 alla sööma, k. 9.30 ärasõit, boss Jigme tuleb ise koos õpipoisiga kaasa, Tsunam suunati mujale, sõit idasuunas, tuttav Gandeni tee, parajalt vana ja hirmsalt põrutav, kõrvale ehitatakse uut, laia Ida-Tiibeti kiirmagistraali, enamus uuest teest on tõstetud tihedate läbipääsudega kõrgele teevallile, jõe kaldaääres ja -kohal estakaadidele, k. 13 lõunapeatus, olevat viimane söögikoht, 15 raha ja söödav nuudlisupp, samas käis kõva jumakas, bussi tagumine ratta kumm läks pauguga seisu ajal lõhki(!), parandati tunniga, paaritunnise sõidu järel keerasime suurelt teelt vasakule, kloostriteele, seal uue asfaldi paigaldus, Priidik kohe laotorimehel abiks, ootasime tunni, et ka buss läbi pääseks, teeristis tõkkepuu, võti kivi all(!), kloostrisse juurde saime veidi peale kella viit, suured hooned sügavas orupõhjas, buss jäi 50-60 m kõrgemale platsile, ise alla, majade vahel kitsad porised tänavad-läbipääsud, midagi ehitatakse-lammutatakse, väga palju koeri, ka majades, neljased toad, meie kolmandal korrusel, koerad ukse taga, klooster aastast 1150, jälle Guru Rinbotche, all orgude ristis kõige tähtsam, tiheda ööpäevaringse küllastavusega pühad-ravivad kuumaveeallikad-basseinid, naistele-meestele eraldi, räbal vahel; majutushooned, kullatud katusega kloostrihooned ning veejõul töötavate palveveskite jada orupõhjas, nunnade väheldased eluhooned aga tõusevad järsul mäeveerul ribu-rada pidi ülespoole, pimedas käisime kupsus, puhas mullitav vesi, 37°-39°C, laamadel oma aukoht, naised ei tulnud, kartsid nakkust!

17. päev, 7. okt. – sõit Basom-tso järve suunas, Ngapo-Gyamda linn, 200 km, 7 tundi. Mul öösel hea uni, teistel mitte, koerad ukse taga lõugasid vaid mõned korrad, kui välja tormasid, Margus ei pääsenudki liikuma, lasi öösel põieka kuskilt üle ääre, Jaanil õnnestus aga 2 korda kaugel ja

pimedat peltat külastada, mõnus hommikusuplus, siis sööma, üllatus: kohv, tee, moos, vist bossi enda varudest, on tase, siis kloostriisse, vana ja huvitav, avar palveruum, statsionaarseid nunki kohapeal 125, kollased mütsid, arvukalt pühakujusid ja pilte, peategelane ikka Guru Rinbotche, pühakirjade raamatukogu, 7 erivärvi lootoseõit chakrate sümboliks, maisitõlvikud Shiva viljakuse tähisena, II korrusel veel mõned palve- ja eluruumid, seejärel asusime ülemist, kaljude all paiknevat eriti püha guru kaljukoobast otsima, õigele rajale sattusime vaid neljakesi: Mailis, Irina, Rauno ja mina, teised ekslesid kuskil vastasnõlval, rada küllalt järsk, algul nunnamajade vahel, hiljem karjamaal, 45-e minutiga jõudsime üles, esmalt väike palvela nunnatüdrukuga, kes peale annetust tegi lahti ka püha koopa väravaluku, seal olevat Guru Rinboche palvetades pikalt aega veetnud, taga väike altar ikooniga, nurgas püha allikas, teises tüdruku tilluke eluruum, mediteerimiseks anti tagumikulauad, et märg ega külm liiga ei teeks, peale lühiajalist palvetelugemist võtsime pudelisse püha vett ja minekule, et kella 13-ks alla saada, k. 13.45 ärasõit, taas teeremont, läbisõidu takistuseks oli väike traktor teele risti aetud, Priidik sai selle päti kombel juhtmeid ühentades käima ja tee on vaba, kui jõudsime asfaltaotorini, lõpetas see parasjagu töö, võib sõita, suurel teel keerasime idasuunda, asfalt väga auguline – pampi, pikalt keerutades tõusime 5013 (5384?) m-le Mon-La kurule, kus ootamas 3 suurt pronksjaki ja palvelippudest “katus” tee kohal, järgnes 600 m äkilist laskumist, edasi OK, org roheline: põllud, metsasalud, teeperves liikusid aga mahaviskuvad palverändurid Lhasa suunas(!), aeg hiline, pimenes, oli ohtlik sõita, tee kitsas, rekkad panevad täie auruga, jäime k. 20.30 Gyamda (Lin-Zhi), 3550m, linnakese hotelli ööbima.

18. päev, 8. okt. – sõit Basumi (Basom-tso) järve äärde, 80 km, 3 tundi. K. 9 sööma, 3 tundi korralikku teed ja olimegi rahvuspargi väravas, kus ootasime tunni, et jõuaks kohale ka luba seal välismaalaste majutamiseks(!), elamiseks anti madal puust puhkemajake otse Basumi järve kaldal, 3560 m, madratisid el. soojendusega(!), eemal oli ka suuremad majutushooneid, peagi alustatakse välismaalastele 5* hotelli ehitamist (mikrobetonist?), koht olevat hiinlaste seas populaarne, siis viidi meid järvele suure kaatriga sõitma, mootorid näisid võimsad, kuid paat liikus vaevaliselt, järv kena, ümber-ringi tumedad metsased mäed, kaugemal ka lumised, järve teises otsas viib matkarada Guru Rinbotche mediteerimispaika, olevat teine istunud jões 7 kuud kivi all augus vesi üle pea lahmamas(!), oli ka mingi auk kaljus viljatuse raviks, ikka guru, üle järve näidati lumist mäeharja, see olevat Tiibeti I kuninga troon, kui sinna jõuavad nomaadid, siis nad magavad seal 7 päeva (aastat?), ärgates on muutunud oraatoriteks ja jutustavad rahvale lugusid Tiibeti kuulsusrikkast ajaloo(?), aga teisel mäel elavad lume all suured konnad, järvesaarel on “punaste mütside” vana peaklooster, kohale viib ca 100 m-ne ujuvsild, suht väike, esiplaanil ikka hea Guru Rinboche, rikkalikult kullatud kujud ja pildid, viljakus on pea-teema, kaks korrust, tagasiteel ronisime kõrge kaljunuki otsa, kust suurepärase vaade nii saarele kui kogu kogu järvele, õhtul, pilvede hajudes, hakkasid majakese terrasilt silma põhjakaares vinged, püstised kaljutipud, kus lumi peal ei püsi, vast 7000-7500 m, ilmselt

ronijatest puutumatud, pimedada hakul tegime järve veepiirile ajupuidust tubli lõkke (looduskaitseala?), samas lummas pilvitut taevast ideaalne hõbedane täiskuu.

19. päev, 9. okt. – sõit tagasi Lhasasse ca 340 km, 8,5 h. Pidime lahkuma 8.30, kuid miilits ärkas alles 9.05, peale kesist hommikusööki kaitseala värava taguses teemajas sujus tagasitee ludinal, Gyamdani 1,5 tundi, I huvipeatus oli keset jõge paikneva kirjadega suure, ilmselt püha kalju juures, II peatus tuhat aastat vana kaitserajatistega silla juures, milline oli toona ehitatud Hiina-Tiibeti piirile ja kust kaudu toimus tihe kaubavahetus: sool tee vastu, lõunasöögiks sai kiire ja maitsev jakisupp väikelinnas, III peatus nomaadidest jakikasvatatajate juures, kus pikalt selgitati jakikarvadest vildi eelist avarate jurtade ehitusmaterjalina – vee-, tule-, tuule-, sooja- ja mädanemiskindel, Priidik jõudis sõlmida ka lähedasemad sõprusuhted ka kohaliku noorikuga, jõe veepiirilt leidsin täiesti tavalised edelveisid(!), pikal teel nägime ka kolme liiklusavariid, sõiduigavuse leevenduseks toimus bussis tõhus kaardimäng, saime isegi Rauno mängu, Lhasasse jõudime k. 19.40, olime teel koos peatustega 9,5 tundi, sama Snow Heaven Hotel, nüüd toad teiselpool maja ja soojad(!), Vagabundi grupp oli ka peale Everesti BC-s käimist kohale jõudnud, Indrekul BC-s saturatsioon ikka 39!

20. päev, 10. okt. – Lhasa päev. Enamus läks eritellimusega Potalasse, meie Rauno ja Milenaga linna lonkima, leidsime üles Barkhori uued turuhooned, oli veel liiga vara, müüjaid polnud, tegime püha kora ümber Potala, pettumus, Shigatse kora palju huvitavam ja pikem, Potala alune pind on suht väike, 360 000 m², meie Toompea on igati suurem ja võimsam, Potala taga on suur park tiigiga, saarel väike tempel, linnas ostsime gutchi marju ja merekarbi lumivalged keed, uurisime yartsa ja safrani hindu, üllatuseks leidsime otsetee läbi vanalinna oma hotellini, õhtul käisin veel kord Barkhoris, ostsin Tiibeti tuulekella ja muud nänni, hüppasin läbi ka vanast räpasest kloostrikompleksist Pekingi tänaval, ikka endine, sõin veidi Flora hotelli esisel õhtuturul (2013. a. hotell), jälgisin pikalt Yokhangi ees palvetajate püsivust ja indu, otsisin Potala väljaku-tagust, kaardil märgitud püha mäge, kuid see oli aiaga piiratud ja loovutatud sõjaväele, hämaruses tegin valgustatud Potalast läbi laulvate purskkaevujugade ilupilte, teised, kes jõudsid kohale hiljem, said klõpsata korra või paar, enne kui valgustus maha võeti, k. 22.00!

21. päev, 11. okt – lend Xiani. Meie lennu väljumine oli 3 tundi (13.45) ja maandumine lausa 4.45 (18.15) hiljemaks lükatud (vahepeal pidime tegime Xiangis tunnise peatuse), seega oli kogu päev untsus, peale lendamise ei olnud aega midagi muud teha, k. 8 hommikul sõitsid Vagabundi omad lennuväljale, et Katmandusse jõuda, sõime k. 9, jututeema: kas anda Tsunamile tippi või mitte, k. 11 buss ees, andsin juhile 100 euri (10x10,- €), oli väga rõõmus, sõitsime ära ilma Tsunamita, tuli bussi alles linna ääres, aga miilits oli kohal, lennuväljale jõudime täpselt tund enne väljalendu, seega aega napilt, lennujaamas kõva kord, Tsunam sisse ei saanud, andsime talle siiski 85.- €, tutty free tsoonis ilusad maalid, ehted ja nikerdused - kallid, start õigel ajal, kaunid hiinlannadest stuardessid jagasid küpsist ja juua, üks pepsiklaas loksus mulle sülle, 2

tunniga jõudsimel Xiangi, seal lumi maas(!) (2200 m), tunni pärast edasilend, 1.15 lendu ja kell 18.00 Xianis, naeratav ja energiline Violet ootamas, raha-vahetuskurss väga kehv, asume kohe sõitma Hua Shani mägede suunas, buss hea, suur ja pehme, Violet ostis kaasa suured lihavõileivad, sõitsime pimedas, välja eriti ei näinud, vaid niipalju, et teeäär oli pimedaid kõrghooneid täis, kolme tunni järel, ca k. 22 jõudsimel Huayini väikelinna väsinud hotelli.

22. päev, 12.okt. – Hua mägi (Hua-Shan, Lillemägi), 2154m, +1690m. K. 6.45 alla sööma, kuid süüa pole, toodi alles 30 min pärast, sõitsime hiinlaste püha mäe valkjate püstkaljude alla, ootasime veel 40 min, kuni Violet piletid hankis (180.-y), matkale väljusime k. 9, väikese kotiga veidi süüa-juua kaasa, ka tuuleriided, ilm sombune, vast +15°C, ees ootas 12 km trepirada viie mäetipuga; algul lai ja tasane sillutatud jalgteel kultusehitiste, raidkivide ja skulptuuride vahel, mõned pühakohad ja palvelad, kaunistustega marmorsillad, punased riideribad puudel ja kivil, orgu sisenedes tee kitsenes, kalle järsenes, järsud nõlvakaljud pressisid peale, edasiminek suurte kivide vahel, ca 1,5 km järel algasid 1-1,2m laiuste korralike kiviastmetega trepid, julgestusketid servades, vahelduseks lauged osad, iga 200m järel oli km tähis, on skulptuure ja väikseid palvelaid, palju oli kettidele kinnitatud punaste lintidega tabalukke – ustavuse ja armastuse garantiimärk, siin-seal oli märgata püstkaljuseina raiutud vana teeraja kitsaid astmeikatkeid, kahjuks olid kihvtid vaated ümbritsevatele järskudele kaljuseintele tiheda udu tõttu väga piiratud, olime paksus pilvelaamis; kolme tunniga punnitasime endid Põhjatippu, 1614m (lähtekõrgus 465m), Zhenwu klooster, nautisime 1 võitu väikese söögipausiga, seejärel minek Idatipu suunas, tee Canglongi kaljuseeljandikul oli kitsas, 60 cm ja äkiline, paiguti olid astmed kõrged ja kitsad, kohati tuli kettidel lausa rippuda, ka seal rajal olid nii palvelad ja raidkivid, aga ka inimesi rohkelt, kuna lähisteel väljub kõistee lõppjaam, õige hiinlane treppe ei roni, meile andsid aga sajad astmed reielihastes tunda, lintidega tabalukke oli paiguti lausa lademetes, läksime üle nn. Päikesetõusu kalju, 2037,8m, sealsel negatiivsel kaljunukil võis pilti teha vaid julgestuses ja raha eest(?), aga pikaokkalised männid olid suurest rõskusest ja hommikukülmast eriliselt kaunilt härmas, peagi tuli Idatipp, 2096,2m, taoistliku õpetaja Chen Tuani koopa ja Mesikaste tiigiga, armulukkude ja tiputõusu medalite müügilaualt premeerisime ka endid võiduka kuldrahaga, ainult oma nimi tuli endal peale graveerida (10.-y), samas, veidi kõrgemal oli eraldiseisev mäetipp võimsa gongiga, ning reklaamituim karm koht: kõndimine kuristiku kohal püstseinale kinnitatud kitsal laual(!), tegelikult jama: distantis vaid 30-40m pühakukuju koopani ja tagasi, pidev edasi-tagasi sagimine, üksteise segamine, rahvast palju, osa väga pabinas ja krampis, karabiinjulgestus, ei mingit ohutunnet, vähemalt minul, õnne-tuseks puudus ka selge vaade nii sellele hirmule, kui kogu ümbrusele; meile antud aeg, 8 tundi hakkas otsa saama (kell 17 Läänepu kõijsaamas), kiirustades jõudsimel Lõunatippu, kõige kõrgeimale, 2154,9 m, seal 2 tiputähist, kaljunukil ja hiidsuurel kivil, lasime pooljooksu lääne suunas, vahepeal ka kiire haak Printsessi kaljutipule; Violet ootaski meid teede ristis, meie küsimusele: palju võtab aega Läänepu käimine, pakkus ta 5 minutit, otsustasime siis ka sinna lipata, õige aeg tuli üle 20 minuti, Läänepu eel on Rohelise Pilve palee, munki ei märganud,

sööki müüdi küll, tippupääs oli läbi salapärase siseõue, 2086,6m; kui lõpuks jõudsimme kaljusse uuristatud köistee lõppjaama, polnud seal ei Violeti, ega kedagi, vagunid käisid tühjalt, sõitjaks vaid meie ja 4 hiinlast, (40.- y) köie pikkus 4,2 km, üle ühe oru ja ribi teise orgu, mäeharjal haagiti vagun teise köie külge, all ootasid tohutud väravad ja lai trepistik, hämaruses oli märgata kaugel ootavaid liinibusse, Violet hoidis ühte meie jaoks kinni, seal Hedi, Margus, Rauno ootamas, kohe läks sõiduks, eelmise öö hotelli ees tulime maha ja läksime samasse sööma, teised tulid kuskilt mujalt, peale sööki oma bussi ja Xiani poole sõitma, teel olime 3 tundi 20 min, peale kümnet jõudsimme Xiani, majutus linnamüüri äärses backbackersi hostelis, toad kitsad, 5 inimest, (3 x 2-ne nari), soe ja umbne.

23. päev, 13. okt. – Xiani ümbrus. Tõusime k. 6.15, kuid need kes tellisid alt hommikusöögi, ei saanud seda õigeaegselt, tädi magas, kohvimasin ei töötanud, sõitma sai alles k. 8, aga s.t. hommikust ummikut, sõitsime 1,5 tundi linnast välja Shaanxi metsloomade pääste- ja ravikeskuse, et näha oma silmaga pandasid ja teisi Hiina ohustatud loomi, rāpases aedikus oligi 3 uimasevõitu (või haiget) pandat, üks pronksikarva, järgnes karvaste kuldahvide puur ja mingid väiksemad iibised, edasi suured avatud aedikud suurpandadele, karud järasid bambust või istusid totra näoga, nii poolenisti selja peal, et ilus kasukas ära määrdus, üks otu oli roninud puu otsa ja karjus pidevalt, hirmust(?), veel mingid haruldased ja kummalised veislased – takinid, sea ja lehma ristan(!?); tagasisõidul kiire peatus suurte väravate ja skulptuuridega avaral väljakul: austus taoismile, taoismi rajajatele(?), linnasõidul nägime nüüd paremini poleemikat tekitanud elamuehitusprojekti: kui vaja ehitada maja, siis ikka 10-15 tk korruga ja mitte madalamat kui 25-30 korrust, kuid majad on tühjad, keegi ei ela, pangad tavainimesele niipalju laenu ei anna, nii seisavadki sajad, kui mitte tuhanded elaniketa tondilossid, kas nad on ka lõplikult viimistletud, ei tea, kuid ehitus käib aina edasi, ju see on mingi strateegiline nipp (?), lugesin Postimehest, et viimase 5 aastaga on Hiinas investeeritud tühjalt seisvatesse majadesse 6,8 triljonit USD-d (!!), linna jõudes sõime ja vahetasime hea kursiga raha, siis sõit terrakota sõdalaste juurde, leidala kaeviste peale on ehitatud 3 tohutut angaari (14tuh+26tuh+500 m2), välja on kaevatud ja kokku lapitud tuhandeid inimese kasvu figuure (kokku leitud ca 7,7 tuh tk, 1,85m pikad, 300 kg), hobuseid ja kaarikuid, võimas töö on tehtud, veel rohkem ootab tegemist, enamus figuure purunes, kui katused sisse varisesid ja hooned põlesid, valmisid 2200 aastat tagasi, Hiina ühisriigi looja, esimese Qin'i dünastia keisri Shi Huangdi käsul 37 aasta jooksul, (et keiser võiks ka hauataguses elus end rahu tunda, riigi ühendamine toimus suurte ohvritega), erilist tähelepanu on osutatud 2-le väheldasele pronkskaarikule hobustega; eesruumis jagas raha eest autogramme ja pildistamisvõimalust mees, kes 1974 aastal leidis esimese figuurikatke; õhtusöögi tellisime Xiani tampligu restorani, eine koosnes laiast valikust erineva sisuga pelmeenidest, kahjuks pole ma eriline pelmeenisõber, aga üla-korrusel järgnev 1,5 tunnine rahvuslik tantsu-baletietendus kümne erineva numbriga oli igati nauditav, esitajateks artistid kohalikust Shaanxi Grand Operast (?), Xianis elab 8 miljonit inimest), hind tasemel:

100+180y, pimedas käisime veel valgustatud linnamüüri lõike ja hooneid pildistamas: kellatorn, trummitorn, sattusime ka õhtusele söögiturule, kõik müügiks!

24. päev, 14. okt.– Xiani päev, rongisõit Pekingisse. Hommikusöögiks taas turule, põnevust kui palju, leidsime ka suure tööstuskaupade osa, k. 11.30 tagasi, et linnatuurile minna, viimane eriti ei laabunud: moslemite linnaossa ja suure pagoodi juurde miskipärast ei läinudki, kuigi plaanis oli, Metshane Pagoodi oleks pidanud aga kalli pileti ise ostma(?), nefriidi nikerdamis- ja lihvimisvabrik (jadeit) oli väga tasemel, seletati töö nüansse ja tehnikat, tehakse ikka uskumatult peent, keerulist ja kaunist tööd: vaasid, figuurid, kompositsioonid, laudade-, kappide-, vahesirmide kaunistused jne, hind ka vastav, kuid kindlasti kordi odavam, kui Euroopas, siis linnamüürile, see vägev: üle 2000 a. vana, 12 m kõrge, pealt 18 m lai, ülal saab ratast laenutada ja kogu 13 km pikkusele müürile ring peale teha, müür on rangelt risküliku kujuline, 98 kaitsetorniga, kuldsete turviste ja punaste tuttidega pikad(!) sõdurid andsid eeshoovis värvika rivietenduse, korjasime Violetale kokku ka Hiina teeninduspaketi II osamakse, ilmnes väike valearvestus, ja ka tipid: giidile 30.-, juhile 20.- y; turult kiireks lõunasöögiks mingi värisev ollus ja oligi aeg vaksalisse sõita, maksime lisaks 10.- y, et enne teisi vabalt rongile pääseda, kuuesed kupeed, meile 2 tk, mõlemas oma hiinlane, norskasid hästi (Mailis ei saanud magada), ärasõit k. 19.08 (hind 268.50 y), ajaviiteks veel kaardimäng ja niisama loba, k. 22 võeti tuli maha – magama.

25. päev, 15. okt. – saabumine Pekingisse: suvepalee, pärlivabrik. Minu sünnia, üles aeti seitsme põleva küünla ja tordiga(!), õnnitlused, kingiks päevakohane medal ja terrakota muuseumi album esmaleidja pühendusega, jõime jubedat hiina viina, peale haukasime sama hullu oahalvaad ja magusat torti, Pekingisse jõudsime ca k. 8.30, giid Jim ootamas, sõitsime kohe linna taha keisrinna suvepaleesse, kus käsitsi kaevatud Kunmingi järv (210 ha) ning väljakaevatud mullast kokkukuhjatud Pikaerialisuse mäel värviline budha tempel, keisrinna elutööruumid madalad ja ahtavõitu: vastuvõtu-, magamis-, riietus-, hommikusöögi- ja lõunaõhtusöögiroomid, söögikord koosnes 128 eri roast, söögi ülejäägid visati järve, järve kallast jälgib kuulus nn. Pikk koridor: 728 m, ehitatud 1750 a, UNESCO kaitse all, külgedel ja laes üle 8 tuhande maali, koridori lõpus Peoleo kuulamise paviljon ja nimekas marmorlaev – “lollide laev”, 36 m pikk, valmis 1893.a. sõjaväe raha eest, kaunis park jätkub alleede ja marmorsildadega; sõitsime pärlitehasesse, 95% maailma magevee pärlitest kasvatakse Hiinas, ka suvepalee järves, võis näha pärle igas suuruses ja värvitoonis, kõiksuguste ehete ja kaunistustena, hinnad suht malbed, ostsime nii mõndagi; lõunasööki pakuti linnas mongolistiilis restos: keevavee pott laual, selles küttekeha ja keedadki seal oma suva järgi kas juurikat, salatilehte või liha, tegevus ja tulemus põnev, kuid mitte kõige maitsvam; linnas ühelt ringtee estakaadilt alla sõites peeti buss kinni ja osutati, vaadake, seal on olümpiaehitused: “Linnupesa” olümpiastaadium, nelitõrvik-torn ja tõrvikukujuline pressihoone ning kõik(!), siis juhatati meid ühe hutongi äri-turu-tänavale, huvitav küll, kuid mitte kõige kirevama eluga, siis oma hotelli, 5*-ga hotelli Zhaolong

hoovipealsesse backpackers hostelisse, saime kitsavõitu, topeltnaridega neljase ja kuuese toa, asukoht sobilik, moodsa arhitektuuriga kvartalis kolmanda ringtee ääres, 10. metrooliini Tuanjiehu jaam otse kõrval, (metroo pilet 3.- y), kaubanduskeskuste ja vana söögtänava lähistel, õhtul tegime tuuri kesklinna, sattusime jalakäiate äritänava lähistel hiigelpikale toiduletile, kus ühtses vormis grillijad-küpsetajad pakkusid kõiksugu hõrgutisi: sitikaid, ritsikaid, vaklu, usse, skorpione, krevette, ämblikke, tuhandejalgu, meritähti, madusid, kanavarbaid jne, jne, mu hea idee: teha kõigile sünnu puhul grillskorpion välja, laideti eos maha, otsisime koogi-tordipoodi, mida pole, seda pole, istusime lõpuks ühte supikööki ja jõime laua alt kaasavõetud Kukri rummi ja Jim Beami(!), edasi Taevase Rahu väljak, see tulede valgel avar, kuid inimtühi, keskel ilutses Hiina RV aastapäeva tohutu lillepukett, metrooga tagasi sõites oleks napilt suletud metroojaama lõksu jäänud, kell oli 22.20!

26. päev, 16. okt. – Peking: siidivabrik, Taevatempel, Taevase rahu väljak, Keelatud Linn, ooper. Kell 9 oli Jim bussiga ees, sõit siidivabrikusse, näeme oma silmaga kuidas siidiussi kookonist niiti harutatakse (8x), mittehargnevatest, topelt kookonitest venitatakse aga padja või teki sisud (kuni tuhat kihti), niidist kootakse riie, millisest peale viimistlust saab imeline kangas, kangast õmmeldakse aga kõike ilusat, tehti ka siidivaipu, meie rahvale läksid peale nii tekid-padjad kui kaunid valmisrõivad; edasi Taevatemplisse, 1420.a.(Teantan, Heaven), kus keiser 2 korda aastas viis läbi pühad riitused, ümara põhiplaani hoone oli uhke, suur ja värviline, kuid kõle ja tühi, ei midagi ligitõmbavat, taevajumalatele ohverdati loomi küpsetatult(!), väljakul ja ümbruse treppidel poseeris fotograafidele mitmeid pruutpaare (et pulma ajal oleks pilt seinal!); järgnes teetseremoonia: kaunis ruum lugematute teeserviiside, tasside ja kannudega, tutvustati teejoomise ajalugu ja kultuuri, pakuti viite erinevat teed imepisikestest tassidest (seda kummalisem, et teed toidu kõrvale ei pakuta, vast ongi vaid spets. tseremoonia); lõunasöögil saime Hiinas esimest korda kõhu korralikult täis, jäi ülegi – hautatud seakoot(!), aga mida arvasid taimetoitlased(?), siis maailma suurimale, Taevase Rahu väljakule, pettumus: ei midagi vana peale põhjaküljel paikneva Keelatud Linna 10 m kõrguse ilmetu müüri, kõikjal uued partei- ja valitsusasutused, Mao mausoleum, keskel HRV vabadussammas; tohutu Mao portree alt sisenesime Keelatud Linna, maailma suurim paleekompleks (150 tuh.m², terr.729 tuh.m²) aastast 1406, kus resideerunud 24 keisrit, palju eelmüüre, eelvärvaid, eelkaitserajatisi enne kui tulevad keisri- ja õukonnahooned, ka need kõledad, kõrged ja avarad, kõik ookerpruun peale marmorsildade ja treppide, sillutis laotud 15-korda üksteise peale, et tunnelit ei kaevataks, rohelist ei üldse, rahvast-uudistajaid palju, keisri tööruumid samuti avarad ja kõledad (ilmselt suursugusus), uue aasta pidu kestis 15 päeva, külalised Mongooliast ja Venemaalt, aga konkubiinide toad olid hubased, mõnusad, kutsuvad, õnnetuseks maeti nad keisri surma korral koos isandaga elusalt ja püstasendis (nt. Mingide hauas 16 tk), hoovinurkadesse olid sätitud võimsad veeanumad tulekahjude korraks; õhtulplaanis oli ooperikülustus ühe luxhotelli suures saalis, enne anti 2 tundi vaba aega: seal ümbruskonnas olid küll koogipoed ja kohvikud (!), ooper oli kihvt, vaid antud kontekstis, Liyuani teater, kolm erinevat pilti mingitest pikematest

etendustest, istusime I reas, tüdruk laulis nii peene häälega, et see vist kaugemale ei kostnudki, päev lõppes hostelis pikema kaardimänguga – Priidikul konjak ja porgandid, õhupallid!

27. päev, 17. okt. – Peking: Suur Hiina Müür, Mingide matmispaik. Hommikusöök tänaval, k. 9 sõit Hiina müüri Badalingi lõigule, all orus on suur müürist läbipääsuvärv, mõlemale poole mäeharjadele tõuseb vngeldes 9 m kõrgune võimas maakivi-tellismüür, müüri lõigud on mõlemale poole ca 1,5-2 km jagu korrastatud: müürid laotud, vahetornid terved, 4-5 m laiused trepid ja plaat-teed korras, ega kaugemadki müüriosad pole täielikult lagunened, kuid sellise inimmassi vastuvõtmiseks mitte eriti turvalised, müüri seistes tundus küll, et võis siin end omal ajal (1500 aastat) edukalt vibunoolte ja mõõga vastu kaitsta, kuid on uskumatu, et selline võimas kaitserajatis rajati juba 2000 aastat tagasi ja müüride üldpikkus oli lõpuks 9000 km(!); Pekingisse tagasi jõudes käisime läbi “cloisonné” tehnikas valmivate vaaside-figuuride töökojast, see on tõeliste käsitöömeistrite ühendus, kus kümmekond noort naist valmistavad eksklusiivseid, kordumatuid, vanas idamaises tehnikas vaase ja figure, seinaplaate ja taldrikuid, tasse ja peekreid, hiigelsuuri ja väiksemaid, mütoloogia- ja loodusteemalisi, erksavärvilisi ja tagasihoidlikumaid šedöövrtooteid (metallist alustoote metall-ribadega eraldatud väljakestele kantakse 7 kihti (eri)värvilist emaili, iga kiht põletatakse eraldi), tulemuseks on kallihinnaline, fantastiline metall-email toode; kõrvalruumis oli suur müügisaal erinevate ehete-vaaside ja muu käsi-tööga, ülakorrusel aga avar söögisaal, kus ka meie koos teiste turistega lõunatasime, sõitsime Mingide dünastia III keisri Yong-Le hauakambrisse (1403-1424.a) + ta naine ja 16 konkubiini, marmor-treppidega mälestushoone sarnanes teiste vana-Hiina ehitistega; suur, kõrge, kõle, ookrikarva, maa-alune hauakamber ei olnudki avatud, pargist suubus matmispaika kivivärvavaga 1-1,5 km pikkune (algelt 6,5 km) keiser Yong-Le “Hingede Tee” (Saladuste allee, Püha tee), kummaliste kivifiguuridega surnuaia allee, millist valvasid 12 inimesest suuremat õukonnaametniku ning 24 ebamaist loomakujutist; õhtul otsisime kogu kambaga siiditurgu, leidsime vaid Silkmarketi, see pole õige, siis sattusime Priidikuga kallisse bubisse õlut jooma, ilmnes, et seal olid heal tasemel kõhu- ja postitantsijad, käisime ka üht odavamast kohta noolimas, see tundus kahtlane.

28. päev, 18.okt. – Pekingis: Laama tempel, Eesti saatkond. Vaba päev, olin võtnud sihikule Laama templi, Jaan ja Madis tulid kaasa, saime metrooga kahe ümberistumisega lipsti kohale, kõrge müüri piiratud suur hoonetekompleks värvikirevate väravatega, hooned põnevamad kui Keelatud Linnas, liigendatud, ookerpruunile lisatud ka teisi värve, Gelupka koolkond, aastast 1744, rahvast palju – hiina budistid, nende kombes teised kui Tiibetis: väljas ukse ees spets. anumad põleb viirukipulkade püha tuli, sinna lisavad uued palvetajad kolm oma raagu, pühakujude ees põlvitatakse, palvetades ei anneta mitte raha, vaid kolm tervet viirukipulka, palvetades põlvitatakse pehmendusega pingikesel ja puudutatakse seda otsaesisega, kullatud pühakujud ja ikoonid kujutasid juba nii tuntuid kui tundmatuid persoone, rasvalampide asemel põlesid kõikjal viirukipulgad, on 5 palvesaali, ühes võimas, 23 m kõrgune kullatud sandlipuust

Buddha, teises 6-7 m-ne; Laama templist lahkudes sattusime ümbruskonna tänavatel lonkides Konfutsianistlikusse templisse (Kong Fuzi õpetustel ja moraalil põhinev Hiina riigi ametlik religioon kuni HRV tekkimiseni), see avaral pargialal paiknev templiehitus (1302.a.) on lihtne, ei mingeid uhkeid palvelaid, pühakujusid, pilte ega rituaalstarbeid, vaid (kivi)trummid, kellad, lokulauad, suured keelpillid, ühe hoone taga, prügimäel, sattusime sajakonnale päris heas korras olevatele terrakota mehele(!), mitte sõdurid, vist riigiametnikud või vaimulikud; teises hoones oli 198 võimast (2,5 x 0,9 x 0,2 m) raidkirjadega kiviplaati riigiteenistujate eksamid edukalt läbinud õpiliste auks (!); kuldse kirjutuslauaga tööpaviljoni ümber laius marmorpiiretega suur tiik tulipunaste kaladega, kunagi oli hoonetekompleks keiserliku ülikooli osa, üks pikk kõrvalhoone oli kujundatud Hiina ajaloo väikemuuseumiks, seal sai kiirelt põgusa ülevaate nii Hiina lihtrahva kui ülikute elust läbi pikkade sajandite; kummaline, kohalikus hutongis ei leidnud sobivat söögikohta, pidime rahulduma KFC-ga(!); kell 17 asusime Eesti Pekingi saatkonna otsingule, väikse ekslemise järel saime 10 min varemgi kohale (USA saatkonna kõrval), saadik Toomas Lukk võttis meid koos abikaasa ja sõbraga (Baltika müügijuht) isiklikult vastu, hiljem saabus ka konsul Paul Elberg naisega, saatkonnahoone on uus, valminud aasta tagasi, enamus mööblitki veel puudu, tellitakse Eestist (odavam!), maja kavandati liiga suur, kuna Eestil olid Hiinaga suured plaanid, kuid nüüdseks on need muutunud, III korrus anti Islandi saatkonna käsutusse peale nende majanduskrahi, saadik veedab meiega 40 min, joome veini ja sööme Eesti komme, edasi oleme konsuli külalisteks, kõrgete ametnike jutt ei väljendanud just suurt poolehoidu Hiina RV valitsusringkondade tegevuse ja majanduse edusammude suhtes, ollakse piisavalt kriitilised; finaalsõitis konsulipaar meie linnaossa, et tänavarestos veidi koos süüa ja vabamalt vestelda, vast ka eestikeelse seltskonna pärast, ka nemad, kuigi oskasid veidi hiina keelt, ei suutnud teenindajale selgeks teha, et soovime juua teed(!) ja arve tegi ta ka välja!!!

29. päev, 19. okt. – Pekingi: Panjiayuani turg. Hommikul k 7 sõitsid 4 meie seltsilist: Priidik ja Pukonenid lennujaama, et jõuda kiirelt läbi Helsingi koju, teistele jäi veel üks päev Pekingit, tänavasöök ja asjad kokku, kotid alla vastuvõttu, ise metrooga Panjiayuani turule (Vaimu- või Sopaturg), seal tõeline elamus, müügil nii väärt kaup, kui igasugune trana: ääretult palju lihvitud ja looduslikke ehtekive ja nendest valmistooteid, igasugust portselani ja keraamikat, ka kaevamistel leitud tõelist antiiki (ka kilde), igasuguseid asju ja vigureid metallist, puust, klaasist, kivist, tekstiilid, maalid, kellad, vaasid, mööbel, figuurid-skulptuurid alates vaksa pikkusest kuni 4-5 meetriste Buddhade, Konfutsiuste ja elevantideni, tohutult raamatuid, punapropagandat esimees Maoga ja ilma, jne, jne; jäin sinna peale teisi veel 2-ks tunniks, seda oli ikka vähe; sõitsin Olümpiaparki, et Linnupesa ja teisi spordiehitisi lähemalt uurida-pildistada, oh häda, just sel päeval toimus Pekingi maraton, kõik läbipääsud olid kinni, sõdurid(!) ja turvad ees, ega pildistamine polekski head tulemust andnud, linna varjas kuulus Pekingi sudu, vaesed maratonaarid(!), hiljem käisin veel kord söögitanaval tšillinuudleid “maiustamas” ja hiina asjade kaubamajas siidsalli noolimas, k. 20.30 tuli Jim bussiga, asjad peale ja sõit lennujaama, 21.30 kohal, hüvastijätt, ka väike tipp, kuigi algul ei kavatsenudki anda(15.-\$ + 5.-€), edasi läks kiirelt,

kotid said otse Tallinna, seejärel sõit lennujaama bussiga 10-15 min kuhugi kaugemale, vist teise terminali, Hedi-Margus jäid oma Kuala-Lumpuri lendu ootama, läbisime neljakordse käsipagasi ja passi kontroll(!), isegi silma võrkkest jäädvustamine, paber viisaga võeti kohe ära, passi mingit märget ei tehtud, on ikka raske Hiinast välja saada, kell 23 saime vabatsooni ja 30. min järel ka lennukile.

30. päev, 20. okt. – lend Peking – Istanbul – Vilnius – Tallinn. Start õigel ajal 00.10, lennuk mugav Airbus, õige pea pakuti prisket öösööki veiniga, ega see uni siis ka tulemata jäänud, üheksa tunni järel aeti järjekordse söögiga üles ja 5.30 Türgi aja järgi potsatasime Istanbulis maha, linna polnud mõtet minna, aega vähe, varajane aeg ja esmaspäev, peale k. 10-t algas minek Tallinna lennukile ja k. 11 olime taevastes avarustes, isegi sellel jupil jagati korralikult söögipoolist(!), k. 13.30 käisime Viniuses maas, peale tulid uued puhkusele sõitjad, kes koos meiega ka Tallinna sõitsid ja seal k. 15.50 maandusid. Õnne ootas koos Helinaga klaasi taga, poisid ju kõik mööda ilma laiali: Margus – Jürgen Vietnamis, Tarvo Brüsselis, Helinal tuli siis meid ka Mustanäele visata, ilmselt oli tal ka huvi kuulda lähemalt meie käekäigust, aga Jaani seljakott jäi tiirlema kuhugi maailma taevaavarustesse!

Kes soovib midagi veidi lähemalt teada meie teele jäänud Tiibeti templitest, kloostritest, Potalast, lamaismist, Lumbinist, Kailashi mäest, Manasarovi järvest, ka muistsest Guge kuningriigist, võib seda kokkuvõtlikult lugeda minu 2013. aasta Tiibeti reisipäevikust aadressil:

<http://magiklubi.ee/reisikirjad/>

Selgituseks: 2014. aasta oli hobuse aasta, see on budistidele väga oluline aeg, kuna sel ajal teostatud Kailashi (Milarepa) Korat hinnatakse kolmeteistkordse kora läbimisena ja Nandi Korat võib alustada kohe peale Kailashi kora läbimist (muidu oleks vajalik 13. kordset Kailashi korat) Seega oli mäele oodata väga arvukalt budiste-palverändureid, aga ka matkamehi mujalt maailmast. Hiinlased reageerisid asjale nii, et algselt lubati mäele vaid valikuliselt budiste (Tiibetist, Indiast jm) ja hiinlasi, muule inimkonnale jäi mägi ligipääsmatuks. Siis anti teada, et 24. juunil avatakse valikuliselt mägi ka matkagruppidele, s.h. ka meie grupile, seega kõik korras. Meil oli Tiibetisse sisseminekuks planeeritud sujuv viiepäevane aklimatiseerumismatk Simikotist üle Nara-La kuru (Himaalaja pea-ahelik) 4560 m Darchenisse. Kui 18. augustil teatati, et Hilsa (Burangi) piiripunkti sel aastal jääb suletuks, planeerisin samuti sujuva aklimatiseerimisringi Nepali, Lantangi: 5 päeva, üle 4610 m-se Lauribinayaki kuru, kui aga vahetult enne väljasõitu, 9. septembril tuli uus teade, et mittebudistlikel matkameestel tuleb igasugune tegevus Kailashi mäel 1.-ks oktoobriks lõpetada, olime force majeure olukorras, kas loobuda kõigest (kuupäevad-piletid paigas, enamus makstud), või sõita kolme päevaga Darchenisse.

REISIKULUD:

LENNUPILETID: Tallinn-Istanbul-Katmamandu, Peking-Istanbul-Tallinn – 750.-eurot

NAVA TEENINDUSPAKETT: Nepaal – Tiibet kuni Xianini – 2170.- eurot

(Pakett sisaldas: ööbimised Katmandus ja Tiibetis, bussisõidud: Katmandu-Kodari; Zangmu-Nyalam-Saga-Darchen; Darchen-Manasarovari järv-Saga-Shigatse-Gyantse-Lhasa-Drak Yerpa-Terdrom-Basomtso järv-Lhasa; Kailashi väliskora pakett; söögid kuni Gyantseni, pärast vaid hommikusöögid; lend Xiani, 225.-€)

CASPERI Hiina teeninduspakett – 550.- eurot

(Pakett sisaldas: bussisõidud Xianis ja Pekingis, majutus ja üks söök päevas Xianis ja Pekingis, külastuspiletid, rongisõit Xian-Peking 268.50 y, ca 36.- eurot)

PAKETIVÄLISED söögikorrad Katmandus, Tiibetis ja Hiinas, 20 p – ca 100.-€

TIPP teenindajatele + ühiskulud – 28.- + 22.- = 50.-€

TÄIENDAVALD külastuspiletid jm. – ca 80.-€

KINDLUSTUS – ca 50.- €

KÕIK KOKKU CA 3750.- €

+ Isiklikud ostud, nännid, joogid jne, vastavalt persoonile – 50 – 300.- €

Tõivo, dets. 2014